

Právnícké názvosloví a právní pojmy.

Poznámky k článku JUC. VI. Čermáka v Právniku 71, na str. 696 sl.

Prof. JUDr. J a n K r ě m á ř.

Není pochyby, že v jazyce vládou zákony logické, ale jazyk sám je daleko více výsledek pochoďů psychologických, které se neřídí vždy zásadami logického myšlení.
E r t l, Naše řeč, VIII., str. 136.

1. Zmíněný článek kritizuje § 244 superrevisní osnovy obč. zák., jenž se vyslovil, že držitelem jest, kdo vykonává právo pro sebe. Důvodová zpráva vytýká o tomto § na str. 116: »(Superrevisní komise) snažila se vytvořiti pojem držby jednotně. Dosavad byl pojem tento z vlivu římského práva rozpolcen na držbu věci a držbu práva. Stalo se to z té příčiny, že římské právo znalo původně jen držbu s vůlí vlastnickou. Tato držba se přirozeně připínala k nějaké věci hmotné. Superrevisní komise rozpoznala, že i při držbě věci jde pouze o výkon práva, a to práva vlastnického. Držitelem je, kdo vykonává právo pro sebe, ať již je to právo vlastnické nebo jakékoli právo jiné.«

Nejsem snad indiskretní, prozradím-li z poradních protokolů, že návrh na sjednocení pojmu držby a návrh formule pochází ode mne, výklady důvodové zprávy od příslušného referenta, prof. dra Stiebera. Poradní protokoly také prozrazují, že jsem sám upozornil na nepřesnost oné formule, a to důvody, které jsem literárně uvedl po prvé v Poctě Ottově (Sborník věd právních a státních XV, str. 362 sl.) a které odtud figurují v mém Právu věcném, § 26. Ale ostatním pánům se ona formulka svou stručností tak zalíbila, že se jí nechtěli vzdáti a já jsem se také podrobil z důvodů, které jsou zase v Poctě Ottově a snad i v tomto článku.

2. Čermákův článek kritizuje tuto formuli závažnou argumentací logickou. Nejdůležitější místa jsou (str. 696): »Konstrukce držby jako výkonu práva naráží však vůbec na vážné obtíže, jež pramení z logického faktu, že nelze ani definovati ani explikovati ignotum per ignotius čili

držbu právem. O tom bohdá sporu nebude, že pojem práva subjektivního se přiřadil svou historií »k potulným a povětrným pojmům«, které se věru nehodí k v y s v ě t l o v á n í pojmů jiných, zejména známějších. Není-li určité známo universale pojmu práva, nebudou o mnoho určitější jeho specialia.« A dále (str. 699): »V z n í k á - l i d r ť b a v ý - k o n e m p r á v a a z n á m o - l i i p r á v o d r ť b y, j a k á p a k t o a s i j e n o m d r ť b a v z n í k n e v ý k o n e m p r á v a d r ť b y? Aneb v běžné terminologii též: Co má znamenati podle osnovy — *držba držby?*«

3. Kritika Č e r m á k o v a by byla nevývratná, kdyby řeč byla výtvozem logiky a nikoli historie (psychologických pochodů) čili kdyby pojem výkonu práva byl speciale pojmu práva (sc. subjektivního). Někdo zdědil dobytek, by byla věta nesmyslná, kdyby se slovo dobytek vykládalo podle etymologie, protože by znamenalo, že zdědil to, čeho svým přičiněním nabyt, ale je zcela rozumná, když máme na zřeteli, že historickým vývojem řeči slovo dobytek znamená určitá hospodářská zvířata. Věta, že držitelem je ten, kdo vykonává právo pro sebe, by byla jednak nesrozumitelná (když pojem práva subjektivního je věru ignotum), jednak nesmyslná (je-li držba sama právem), kdyby pojem výkonu práva byl speciale pojmu subjektivního práva. Než studium zákona i jazykového usu nás poučí, že tomu tak není, a že pojem práva není universale, jehož speciale by byl pojem výkonu práva.

4. Výkon práva jest termín zákonný, a to starodávný. Usus juris se, tuším, vyskytuje již u právníků římských. Z občanského zákoníka by bylo srovnati citáty uvedené v mé Části všeobecné § 14 I. Opakuji, aby bylo jasno, celý pasus (II. vyd., str. 94): »Právní předpisy mluví na různých místech o v ý k o n u práva, kryjíce jindy stejný pojem slovem užívání práva a vyskytuje se také pojem negativní (nevýkon, neužívání práva); srv. k tomu §§ 364, 471, odst. 2, 482, 504, 1295, odst. 2, 1458, 1459, 1471, 1478, 1482, 1483, 1484; pak §§ 312, 313, 1305; konečně §§ 1479, 1480, 1485, 1488. Ačkoli pak se výslovně nemluví o výkonu (užívání) práva, je zřejmo, že za výkon práva vlastnického se pokládají některé (ne všechny!) z úkonů vypočítaných v §§ 354 a 362 a za výkon práva zástavního úkon jmenovaný v § 447.«

Co míní zákon podle těchto ustanovení výkonem práva? Ježto rozbor tohoto universale by si vyžádal příliš mnoho místa, stačí, když uvážíme, co se na př. míní výkonem práva vlastnického. Zřejmě nejde o nic jiného, než o určitou skutečnost (srv. k tomu moji Část všeobecnou § 14 II, III, Právo obligační § 91), o »určité užívání statků«, jak praví Čermák (str. 697), a tedy o nic jiného než o to, co, tuším, první charakterisoval R. v. Ihering slovy *Tatsächlichkeit des Eigentums*, míně tím asi tolik, že vykonává právo vlastnické, kdo si se zřetelem k určité věci počíná tak, jako si se zřetelem k takové věci obvyčejně počínají vlastníci. Tedy na př., jde-li o peníze, vykonává právo vlastnické, kdo je utrácí, jde-li o šaty, kdo je nosí, jde-li o pozemky, kdo je vzdělává a z nich sklízí úrodu atd. Formule »*Tatsächlichkeit des Eigentums*« (skutečnost vlastnictví) je neurčitá, jak často upozorňoval zejména Randa ve svých příkladech neužívaných věcí, a jako diakritická formule se zřejmě nehodí. To jsem se snažil podrobněji vylíčiti právě v Poctě Ottově, takže jsem dospěl k definici držby jako stavu, který jest (časově) mezi skutečnostmi, kterými se držba nabývá a oněmi, kterými se pozbývá. Ale jako popisná (informativní) formule koná na větším díle dobré služby.

5. Tedy oné *Tatsächlichkeit des Rechtes* říkají zákony a také převážná většina právníků odedávna výkon práva. Odpovídá tedy terminus výkon práva starobylému jazykovému usu právníků. Připouštím arci, že mnozí užívají oné terminologie v přesvědčení, že výkon práva jest speciale onoho universale, jímž je subjektivní právo. Ale terminologie oné užívají i takoví, kteří jsou si vědomi, že výkon práva je skutečnost, a kteří subjektivní právo pokládají za platnost dvou norem, základní a sankční, a užívají jí proto, že nepokládají za vhodné odchylovati se od právního usu, i proto, že není snadno nalézti náhrady (užívání statků je úzké a nekryje na př. výkon pohledávky). Zbývá tedy jistě jen námitka, že tomu, čemu dosud ve větším díle říkáme výkon práva, bychom tak říkat neměli, protože to je termín nelogický a tedy nesmyslný nebo aspoň mýlivý (srv. k tomu moje Právo věcné, § 26, III). Námitka ta by byla pravá, kdyby bylo lze konstatovati, že jazykový usus právníků jest odchýlen od jazykového usu obecného. Než to

konstatovati nebude asi možno. Připouštím sice, že substantivní výroky »výkon práva«, »užívání práva«, »nevýkon práva« nejsou asi obecnému vyjadřování běžné, ale výroky v ústech neprávnicků, že někdo neučinil nic než k čemu měl právo, že někdo učinil něco, k čemu právo neměl, že bylo něčím právem jednati tak či onak, ba dokonce, že někdo vykonal jen své právo, že jen užil svého práva, dokazují, že způsob vyjadřování, který je dán slovy »výkon práva« atd., odpovídá obecnému jazykovému usu potud, že určitá skutečnost se nazývá vůbec výkonem práva. Recipuje-li tedy zákoník a právníci z obecného jazykového usu na př. slovo dobytek (srv. § 933 o. z.), nezdá se mně závadné, když z něho recipuje úsloví výkon práva a úsloví podobná, míníce jimi krýti »skutečnost práva«.

Poplatek z převodu nemovitostí, jeho zákonné právo zástavní podle § 72 popl. zák. a přerušení promlčení tohoto zákonného práva zástavního.

JUDr. Stanislav J u r á š e k.

Podle § 1 popl. zákona ze dne 9. II. 1850, čís. 50 ř. z. podléhá poplatku každé právní jednání, kterým se podle občanských zákonů práva zakládají, převádějí, utvrzují, mění nebo ruší. Poplatek jest zaplatiti při úplatných i bezúplatných převodech nemovitostí mezi živými bez ohledu na to, byla-li o právním jednání zřízena listina či nikoliv (§ 1A 1a popl. zák.).

Právo poplatkové opírá se o právo občanské a jest tedy také podle tohoto práva usuzovati, zda nastal převod nemovitosti či nikoliv. Nenastal-li převod podle práva občanského, nelze míti za to, že se tak stalo podle práva poplatkového.

Má-li tedy právní jednání býti podkladem vyměření poplatku, musí býti platné podle práva občanského, t. j. musí míti všechny náležitosti vyhledávané zákonem k jeho platnosti. Musí zde býti tedy jasné a určité projevy jednajících osob při smlouvách oboustranně závazných, a to osob právně relevantních o obsahu právně přípustném. Při smlouvě jednostranně závazné stačí jasný a určitý projev osoby se zava-